

Uuteen elämään Puolangan vaaroilla

Pakolaistytön lapsuus- ja nuoruusvuodet Osa II

Siitä jatkoimme matkaa Juntusrannalle. Siellä isä vei meidät Kemilä-nimiseen taloon. Sitten hän lähti lehmiiä vastaan, jotka oli pantu sadan muun lehmän joukkoon. Toiset oli täytynyt teurastaa matkalla ja heittää tiepuoleen. Mikä ilo siinä syntyi, kun isä palasi meidän kolmen lehmän kanssa. Ne saatiin terveinä rajan toiselle puolelle. Ne olivat hyviä lehmiiä. Isä vaihtoi yhden teuraslehmään ja toiset kaksi hän möi.

Kemilässä olimme noin kuukauden, kunnes tuli sotamiehiltä käsky, että kaikkien on jatkettava matkaa eteenpäin. Isä sai kylältä yhden miehen ja hevosen. Ja niin lähdimme siitä kahdella hevosella. Kumpikin kuorma tuli täyteen. Nyt saivat toisetkin olla reessä.

Pysähdyimme Suomussalmelle. Isäni oli käynyt täällä ennenkin ja tunsii paikat. Hän vei meidät sairaalaan katsomaan Jooseppia. Suomussalmella olimme pari kolmatta päivää ja sitten meidät määrättiin menemään Puolangalle. Isällä olikin sinne lähtö mieluisampaa kuin muualle, sillä hän oli ennenkin käynyt siellä kaupalla. Minä aina itsekseksi ihmettelin, miten isä puhui niin tuttavallisesti eräiden miesten kanssa ja tiesi niiden nimet. Ja miehet olivat hyvin ystävällisiä isälle ja meille.

Tullessa olimme vielä yhden viikon Hyrynsalmella. Isä aina odotti, että milloin tulee käsky, että saa palata takaisin kotiseudulle. Mutta sitä ei tullut. Isä kulki kylällä kyselemässä, mutta toi aina surullisen viestin: ei ole vielä toivoa, on mentävä eteenpäin.

Vihdoin pääsimme Puolangalle ja siellä meidät määrättiin menemään 15 ki-

lometriä kirkolta Auhonkylään. En tiedä, mikä vaikutti siihen, että meidän perheellä oli paljon parempi päästä taloihin kuin joillakin toisilla. Auhonkylälle tultamme isä heti sai vuokrata Keskitalo-nimisen talon omistaman pienen aution torpan. Se oli kauniilla paikalla Pirttijärven rannalla. Toinen torppa oli vieressä ja kahden järven ympärillä oli kylä. Risto-sedän perhe oli kulkenut meidän kanssa samassa matkassa, mautta oli jäänyt eräeseen kylään jo ennen meitä.

Meitä ei ollut nyt kuin kuusi henkeä; isäni, äitipuoleni, veljeni vaimo Maria ja hänen pieni poikansa Ville sekä Anni ja minä. Simo veljeni oli vielä rintamalla taistelemassa. Huhtikuussa syntyi sitten veljeni vaimolle tyttö Olga.

Nyt tuli isälle eteen kysymys: millä ruveta perhettä elättämään? Onneksi oli isäni matkan varrella ostanut kaikenlaista ruokatavaraa, niin että ei aivan ensi hätään pelottanut.

Isä ryhtyi työhön. Taloihin hän sai astioiden tekoa ym. työtä. Naiset kehräsivät lankoja. Puutetta ei näyttänyt tulevan. Maaliskuussa tuli Jooseppikin sinne. Keväällä lähtivät isäni ja Jooseppi tukinuittoon. Missä ikinä he kulkivatkaan, niin kaikkialla heitä suosittiin ja työnjohtajat antoivat heille suurempia tuntipalkkojakin, kun näkivät heidät ahkeriksi ja rehdiksi luonteeltaan. Vilppi ja valhe oli heistä pois.

Isäni on usein sanonut, että ei voimat aina autaa maailmassa, vaan rehellisyys, miehuullisuus ja ahkeruus. Siellä he saivat vähän paremmin rahaa talteen, olivat kesällä heinäa niittämässä Keskitalossa ja tekivät it-

sellekin vähän heinäa, sillä aikoivat ostaa itselleen hevosen.

Talvella 1922 isäni ja Jooseppi menivät Kajaanin markkinoille ja ostivat sieltä hevosen. Tullessa he kävivät Puolangalla kauppias A. Halosen puheilla. Tämä antoi heille tavaraa kuormallisen, vaikka rahaa ei ollut kuin kaksituhatta markkaa.

Isäni ja Jooseppi aikoivat ruveta nyt kaupalla kulkemaan. Isä osti vielä keväällä lehmän. Samana vuonna syksyllä tuli Simokin sinne. Hän oli ollut työmiehenä eräässä talossa Suomussalmella. Hänkin toi kortensa samaan kekoon. Talvella rupesi isä kulkemaan kaupalla, veljet kävivät tukkitöissä.

Samana syksynä 1922 perustettiin sinne Auhonkylälle alakansakoulu, joka alkoi toimintansa vuokrahuoneessa. Opettajaksi kouluun tuli Eeva Mattila Oulusta. Hän oli hyvin herttainen ja hyvä opettaja. Kävi usein meillä kotona.

Muistan aina sen päivän, kun ensi kerran menin kouluun. Oli kirkas ja kaunis päivä syksyllä. Matkaa koululle oli kolmatta kilometriä. Me menimme veneellä, vaikka kyllä sinne pääsi maatakin. Meitä oli monta henkeä, äitipuoleni (sanoin häntä aina äidiksi), Maria, Anni, minä ja pikku Vilhokin oli päässyt mukaan. Voi, miten se meistä oli jännittävä, kun nousimme sanomaan nimiämme. Kouluun tuli paljon oppilaita, pieniä ja isompiakin. Ne, jotka osasivat jo hyvin tavata, pantiin II luokalle. Minä ja Anni emme osanneet vielä oikein tavata, ja meidät niin kuin useimmat toisetkin pantiin I luokalle.

Voi, miten iloinen minä

olin, kun aloin osata lukea. Minulla oli niin kova halu lukemiseen, että olisin luke-
nut vaikka aina. Kotiväki opetti lisää lukutaitoa.

Kyllä se oli suuri riemu, kun sain keväällä todistuksen: isoin numero oli 4. Voi, miten onnellinen olin, kun opettaja taputti minua olkapäälle ja sanoi jotenkin siihen tapaan, että Jenny on ollut ahkera tyttö. Ole vain eteenpäinkin yhtä ahkera. - Seuraavana vuonna kävin toisen luokan ja sitä seuraavana yläkoulun ensi luokan.

Elokuussa 1925 erosivat kotiväkeni. Veljeni jäivät yhteen. Meidän perheeseen tuli nyt kuulumaan äiti, isä, Anni ja minä. Me muutimme nyt noin 60 kilometriä etelään päin, kylläkin samaan Puolangan kuntaan, Törmäsenmäen Harjulle, jonne meitä oli jo ennen niin monta kertaa pyydetty niin kovasti tulemaan. Talossa oli kaksi rakennusta, joista pienempi annettiin meille. Siinä oli pirtti, kamari, eteinen ja veranta. Talonväki olivat erikoisen ystävällisiä.

Isäni perusti sinnekin kaupan. Eihän vanha mies voinut muuta raskasta työtä enää tehdä. Likempänä kuin 20 kilometriä ei ollut muita kauppoja. Syyskuussa isäni kutsui sedän perheen sinne. Heille hän antoi kamarin ja eteisestä tehtiin puoti.

Kylässä ei vielä silloin ollut kansakoulua. Minut, Anni ja serkkuni Viija vietiin Kiehimän kouluun. Siellä oli pakolaislapsia varten perustettu kansakoulu, joka toimi vuokrahuoneissa. Koulun opettajana oli Anna Kuuru Suistamolta. Siinä koulussa kävin yläkoulun II luokan.

Kesällä 1927 kuoli äitipuoleni kurkkumätään tai tulehdukseen. Poissa oli nyt toisten eteen uhrautuva ja

aina auttava äitipuoleni. Vaikka hän ei ollutkaan oma äitini, tuntui silti ikävältä. Olihan hän hoitanut ja kasvattanut minua ja siskoani lapsuuden ajan. Ainoastaan seitsemän vuotta hän sai olla luonamme.

Koti tuntui nyt puuttuvan jotakin. Talouden hoito jäi 15-vuotiaalle siskolleni Annille. Samana syksynä valmistui Törmäsenmäkeen rakenteilla ollut kansakoulu. Mutta koska se vasta alkoi, en siihen minä voinut mennä. Minä taas läksin Kiehimän kouluun. Viija ei päässyt, kun hänen äitinä ei ollut terve. Kouluun opettajaksi tuli nyt Eevi Sallinen Aunuksen Repolasta.

Oli hauskaa, kun opettajan kanssa sain käydä meillä kylässä. Opettaja piti minusta ja toiset sanoivat minua joskus ”opettajan tyttökäsi”.

Sinä talvena minä jouduin ensi kerran pitämään esitelmän. Syksyllä raittiusviikolla oli Kiehimän Karjalakerholaisilla koululla raittiusillanvietto. Minulle antoi opettaja tehtäväksi kirjoittaa esitelmän säästäväisyydestä. Hän antoi kyllä kirjan, josta minä voin ottaa lisää. Kyllä se peloitti, kun piti mennä suuren yleisön eteen sitä esittämään. En kai minä sitä kovin hyvin osannutkaan, mutta vieraat taputtivat käsiään niin että seinät raikui.

Keväällä piti kirjoittaa tervehdyspuhe koulun päättäjäisiin. Siinä minulla oli

Risto Ossipanpoika Torvinen, ent. Dorofejff perheineen vuonna 1930. Keskellä vaimo Jelena, isän sylissä pikku Aleks ja vasem. tyttäret Irja ja Fia.

työtä. Ei siitä niin pitkä eikä hyväkään tullut, mutta suinpäin se oli kirjoitettu. Voi, miten iloinen olin, kun Kiehimän suomalaisen koulun opettaja tuli luokseni, taputti olalleni ja sanoi jotenkin siihen tapaan, että ”hyvää harrastusta vaan edelleenkin, niin sinusta tulee vaikka professori”.

Kansakoulussa ollessani minulla oli kaksi hyvää tyttöoveria, Maria Rinne ja Laina Lehtonen. Me olimme kuin kolmiapila, aina yhdessä välitunneilla ja muuallakin. Kaikki asiamme me puhuimme toisillemme. Laina oli hyvin runollinen, kirjoitti

kauniisti. Maria piirsi oikein mestarillisesti ja maalasi pieniä taulujakin. Meillä kaikilla oli samanlaiset harrastukset, kaikki kolme innokkaita lukijoita. Me kirjoitimme toisillemme joka päivä kirjeitä, vieläpä pari kolmekin ja pistimme aina pulpettiin. Eikä ne kirjeet aina olleet lyhyitä, oli kaksi-kolme arkkiaakin pitkiä. Miten kehittävää se olikaan!

Minä kävin usein heidän kotonaan, koska heidän vanhempansa asuivat siellä li Kempänä. Monta kertaa kävimme yhdessä meilläkin kotona. Minä ja Maria olimme silloin III:lla luokalla, Laina oli IV:llä. Voi, miten ikävä oli keväällä ero! Me lupasimme aina kirjoittaa toisillemme. Maria jäi kotiinsa Kiehimään, minä menin omaan kotiini. Lainan täytyi lähteä palvelukseen Kälviälle erääseen herrasperheeseen.

Kirjeenvaihtomme jatkui koko kesän. Olin sanomattoman onnellinen, kun sain tovereiltani kirjeen. Marian näin usein kesällä.

Jo samana vuonna talvella isä toi Kiehimästä taas uuden äitipuolen meille. Hän oli edellä mainitun toverini Marian täti Ida Rinne. Sinä talvena siskoni suoritti IV luokan kurssin Törmä-

senmäen koulun opettajalle.

Kesä kului tavallisissa töissä. Minusta oli hauskaa, kun sain olla talonväen kanssa pellolla ja heinäniityllä haravoimassa. Talossa ei ollut minun ikäistä tyttöä, mutta olihan minulla Viija, jonka kanssa juoksentelimme. Kävimme pyytämässä kalaakin. Järvelle oli matkaa neljä kilometriä, mutta joka päivä me siellä kävimme, milloin laskimme verkot ja sitten ongimme kaloja. Syksyllä oli Kajaanissa suuret Karjalan heimojuhlat, ja mekin kävimme siellä.

Nyt minulla oli vielä käymättä kansakoulun IV luokka. Isäni olisi pannut minut Törmäsenvaaran kansakouluun, mutta koska siinä ei ollut kuin I ja II luokka, niin en yksin ruvennut suorittamaan neljättä luokkaa. Ja sitä paitsi minulla niin kovasti halutti entisten tovereitten seuraan. Kiehimästä pakolaiskoulu lakkautettiin, koska oppilaita oli enää vain vähän. Nyt koulu tuli Hyrynsalmelle, ja opettajaksi tuli entinen opettajani Eevi Sallinen. Kiehimästä lähtivät toiset koulutoverini sinne ja niin minäkin pääsin mukaan. Alussa siellä oli kyllä ikävä, mutta siihen se haihtui. Joululomalla sain käydä kotona.

Simo Juhonpoika Torvinen, synt. 1909 vaimonsa Kertun kera vuonna 1930.

Minun suurin huvini oli saada lukea. Me olimme Marian kanssa sanomattoman onnellisia, pääsimme johonkin rauhaisaan soppeen lukemana. Me luimme ja taas keskustelimme. Illalla tahtoi mennä valvominen myöhään kirjojen ääressä.

Eikä ne läksytäkään silti jääneet lukematta. Jos silloin koulussa en sattunut jotakin osaamaan, niin tunsin itseni melkein kuin sairaaksi. En tiedä, oliko minulla hyvä muisti vai luinko niin tarkkaan, että minun ei tarvinnut kuin pari, kolme kertaa lukea läksy läpi, niin osasin sen jo aivan hyvin. Minä saatoin tehdä käsityötä, ja joku tovereistani luki ääneen vieressäni ja se auttoi. Minä vuorostani autoin heitä laskuissa ja muissa, missä osasin, joten mielellään he lukivatkin minulle.

Miten onnelliseksi tunsinkaan itseni, kun kahtena peräkkäisenä vuotena sain luokaltani parhaan todistuksen. Keväällä koulun loputtua olisi opettaja tahtonut viedä minut muassaan Kajaaniin, mutta kotoa eivät luvanneet.

Samaan aikaan, toukokuussa, täytin 15 vuotta. Nyt olin lapsuuden kynnyksen yli astunut.

Sillä aikaa olivat kotiväkeni muuttaneet asumaan vähän matkan päähän entisestä talosta, Oikarisen taloon. Harjulle oli tullut Kajaanin osuuskaupan sivumyymälä.

Samana vuonna, talvella 1927, veljeni Simo meni naimisiin Auhonkylästä kotoisin olevan talollisen tyttären Kerttu Kauniaisen kanssa. Veljekset olivat nyt eronneet, mutta eivät vihamiehinä, vaan ystävinä. Vaikea oli ero ollut, mutta kumpikin olivat katsoneet parhaaksi erota nyt.

Jooseppi kutsui minut sinne Auholle. Joitakin viikkoja kotona oltuani läksikin sinne. Voi, miten oli hauskaa nähdä entinen leikkiverini veljeni Simon vaimona. Kerttu oli vasta 19:llä ja minä 16:lla. Ollessani silloin pienenä siellä Auholla hän kävi usein

meillä ja leikki kanssani. Hän oli nytkin hyvin ystävällinen, hyvä ihminen. He asuivat kolmen kilometrin päässä Joosepin asunnosta. Simo oli laittanut kaupan. Kerttu möi kotona ja Simo oli kesällä lastaustöissä Haukiputaalla ja heinätoisista sieltä palattuaan. Hän oli aina iloinen ja reipas, vaikka pohjimmaltaan hän oli vakava ja hyvin herkkä. Minä pidin heistä sanomattoman paljon. Niin kuin vielä nytkin teen.

Minä menin kuitenkin Joosepin luo. Siellä oli jo kolmaskin, pikkuinen tyttö Irja, tullut. Nyt heillä oli yksi poika ja kaksi tyttöä. Olin siellä melkein koko kesän. Syksyllä tulin kotiin.

Samana syksynä 1928 perustettiin Törmäsenmäkeen nuorisoseuran opintokerho. En silloin vielä liittynyt siihen, koska kotoa eivät oikein luvanneet.

Talven ajan luin kotona lainaamiani kirjoja. Joka talosta kyselin kirjoja niitä luin. Tein käsitöitä ja autoin talousaskareissa. Sinä talvena liityin kerhoon ja suoritin tentit kirjasta "Terveyskirja", joka oli yleisin koko maassa kerhokirjana.

Samana vuonna, siis v.1930, katkesi Joosepin Marialta langetessaan käsi olkaluun kohdalta. Isä kävi katsomassa niin kuin oli käynyt monta kertaa ennenkin. Apulainen heillä kyllä oli, mutta nyt yksin jäätyään hoitamaan taloutta ei se ol-

Jooseppi Juhonpoika Torvinen, synt. 1892, vaimo Mari o.s. Peksujeff sekä lapset Ville ja Irja.

lut oikein menestynyt. Taas kutsuivat minut sinne. Siskoni Anni oli silloin karjanhoitokoulussa.

Menin sinne ja nyt minun oli hoidettava koko talous. Heillä oli silloin hevonen, lehmä, vasikka ja pari lammastakin. Minä olin iloinen, kun sain askarrella ja

työtä kyllä riitti. Silloin oli kevät.

Pääsiäisen aikaan Jooseppi muutti asumaan 15 kilometrin päähän Askankylään Inkala-nimiseen taloon. Entinen asuinpaikka alkoi käydä vanhaksi ja ahtaaksi.

(jatkuu-III osa)

Oma Mua ja Vienan Karjala yhteen?

Kansallisen politiikan komiteassa on syntynyt ajatus yhdistää Oma Mua ja Vienan Karjala -lehdet. Yhteisvoimin olisi kenties mahdollista saada parempia tuloksia oman kielen elvyttämisessä.

Uusi yhteinen lehti käytäisi kirjoituksissaan sekä livvin kieltä että vienan kieltä, sanoo Kansallisen politiikan komitean uusi varajohtaja **Natalia Antonova**. Lehdessä voitaisiin julkaita mainoksia, Tv-ohjelma,

kehittää uusia työmuotoja, julkaista mahdollisesti tekstiä myös venäjäksi ja tietysti lehdelle pitää keksiä uusi nimikin.

Natalia Antonova korostaa, ettei yhteinen lehti ei ole komitean käsky.

Lehtien yhdistäminen vaatii paljon keskustelua; on tärkeää kuunnella toimittajien, yhteiskunnallisten järjestöjen, asiantuntijoiden sekä lehtien lukijoiden mielipiteitä. Lopullinen ratkaisu tehdään tältä pohjalta.

Keskustelu käynnistyy ja on jo meneillään Karjalan kansankielisissä lehdissä.

•Kalevalaisten Naisten Liitto on myöntänyt Larin Paraske -palkinnon rapmuusikko Mariskalle (Maria Rahikainen). Palkinto annetaan vuosittain taitavalle sanankäyttäjälle. Perustelujen mukaan Mariska jatkaa omalla persoonallisella tavallaan runonlaulajien perinnettä.